

Vlaanderen
is kansrijk opgroeien

Zelfevaluatie- instrument MeMoQ

Dimensie 3: Emotionele ondersteuning
gezinsopvang

Opgroeien

© 2025 Opgroeien – UGent – KU Leuven

Deze versie uit 2025 wijzigde alleen de lay-out van de originele brochure uit 2016.

Citeren uit het zelfevaluatie-instrument MeMoQ kan, mits correcte bronvermelding:
Declercq, B., Janssen, J., Daems, M., Hulpia, H., Van Cleynenbreugel, C., Laevers, F. & Vandenbroeck, M. (2016).
Zelfevaluatie-instrument MeMoQ. Brussel – Leuven - Gent: Opgroeien – KU Leuven- UGent.
Foto's: Caroline Boudry, VBJK

Inhoud

Wat staat er in het pedagogische raamwerk?	4
Waarover gaat het?	5
Hoe pak ik zo'n zelfevaluatie aan?	5
Een voorbeeld uit de praktijk	5
Stap 1: Verken via observatie	6
Stap 1: Verken via vragen	8
Stap 2: Stel vast	11
Stap 3: Onderneem actie	12

Wat staat er in het pedagogische raamwerk?

De eerste levensfase is een cruciale periode voor de ontwikkeling van een kind omdat daar de basis van de persoonlijkheid en de identiteit wordt gelegd. Om die ontwikkeling mogelijk te maken, moeten kinderopvangvoorzieningen ervoor zorgen dat elk kind zich tijdens de opvang goed voelt. Dat vraagt aandacht en zorg voor het fysieke en emotionele welbevinden van elk kind. Welbevinden is het positieve gevoel dat een kind heeft als de situatie waarin het zich bevindt, tegemoetkomt aan zijn basisbehoeften: het gaat om lichamelijke behoeften, de behoefte aan liefde en affectie, de behoefte aan duidelijkheid en zekerheid, de behoefte aan waardering en respect, de behoefte om te ervaren zelf iets te kunnen en de behoefte om iets te betekenen. De vervulling van basisbehoeften wijst erop dat er een goede wisselwerking is tussen het kind en zijn omgeving en dat het kind zich emotioneel goed voelt. Welbevinden is zichtbaar als kinderen genieten, als ze plezier beleven en deugd hebben van elkaar en de dingen. Kinderen met een hoog welbevinden stralen vitaliteit en innerlijke rust uit, ze zijn spontaan, open en ontvankelijk voor hun omgeving en durven zichzelf te zijn.

(Pedagogische raamwerk, 2014, p. 9, www.kindengezin.be)

Waarover gaat het?

Kinderen emotioneel ondersteunen is warm, respectvol en enthousiast met hen omgaan. Het is aandacht hebben en zorg dragen voor hun emotionele behoeften en in die zin hun gedrag begeleiden. Heel belangrijk, want zo ontwikkelen kinderen ook positieve relaties met elkaar.

Hoe pak ik zo'n zelfevaluatie aan?

Hoe ondersteun ik kinderen op emotioneel gebied? Aan de hand van enkele stellingen krijg je daar een beter zicht op. Daarnaast zetten een paar vragen jou aan om over dit thema na te denken. Je hoeft het niet in deze volgorde te doen, je kan ook eerst de vragen beantwoorden en daarna de stellingen invullen.

De stellingen en vragen gaan over 'positieve relaties' en over 'sensitief-responsieve begeleiding'.

- **Positieve relaties:** je gaat respectvol om met kinderen en er is sprake van verbondenheid tussen jou en de kinderen onderling.
- **Sensitief-responsief handelen:** je merkt op wat een kind nodig heeft en je reageert er passend op.

 STAP 1: Verken	 STAP 2: Stel vast	 STAP 3: Onderneem actie
Hoe doe ik het?	Wat kan ik daaruit besluiten?	Hoe kan ik het nog beter doen?
Ik oordeel op basis van observaties of stellingen. Ik beantwoord een aantal vragen.	Ik geef een score. Ik ontdek mijn sterktes. Ik leer mijn aandachtspunten kennen.	Ik stel nieuwe doelen. Ik maak een actieplan. Ik evalueer mijn acties.

Meer informatie vind je in de handleiding vanaf pagina 17.

Een voorbeeld uit de praktijk

Onthaalouder Natasha en de andere onthaalouders van haar dienst komen regelmatig samen, telkens bij iemand anders thuis en onder begeleiding van de dienstverantwoordelijke. Ze bespreken dan allerlei zaken: leuke activiteiten, problemen, de regelgeving, enzovoort. Ook het zelfevaluatie-instrument komt aan bod. Er wordt beslist om 'emotionele ondersteuning' te bespreken. Natasha vraagt zich af hoe de emotionele ondersteuning verloopt tijdens het eetmoment. Ze vraagt haar dienstverantwoordelijke om in haar opvang te komen observeren. De observatie wordt gefilmd en tijdens de volgende bijeenkomst met de collega-onthaalouders wordt de opname bekeken en respectvol besproken: wat wens je je collega-onthaalouder en de kinderen toe? Hoe probeert Natasha er een gezellig moment van te maken? Heeft iemand tips waardoor Natasha en de kinderen nog meer van het eetmoment kunnen genieten? Hoe kunnen ze elkaar hierbij steunen?

Stap 1: Verken via stellingen

1	Dit doe ik momenteel niet. Ik moet dat dringend verbeteren.
2	Dit kan beter. Ik heb nog veel ruimte om te verbeteren.
3	Dit zit goed. Ik heb nog wat ruimte om te verbeteren.
4	Dit is een echte kwaliteit van mij. Op dit vlak kan ik nauwelijks nog beter.

Positieve relaties	1	2	3	4
Ik toon enthousiasme en genegenheid in m'n omgang met kinderen.				
Ik leef mee met de kinderen en speel in op wat er gebeurt in de groep.				
Ik ben positief in wat ik zeg en doe met kinderen.				
Ik zorg dat het er vrolijk aan toegaat in de opvang. Ik lach en b(r)abbel veel met de kinderen.				
Ik benader kinderen op een rustige en voorspelbare manier. Ik vertel hen vooraf wat ik ga doen en ga op een zachte manier om met de kinderen.				
Ik geef de kinderen het goede voorbeeld voor respectvolle taal en omgaan met elkaar.				
De kinderen hebben plezier in het samenzijn met elkaar.				

Sensitief-responsieve begeleiding	1	2	3	4
Ik ben beschikbaar en heb aandacht voor kinderen.				
Ik merk alle signalen van de kinderen op, door wat ze zeggen of wat ze uitstralen. Ik zie het als kinderen nood hebben aan aandacht, steun en troost.				
Ik accepteer emoties van kinderen en reageer er op.				
Ik stem mijn aanpak af op de noden van individuele kinderen. Wat ik doe en hoe ik reageer, komt aan hun noden tegemoet.				
Ik maak groepsregels en verwachtingen vooraf en op een positieve manier duidelijk aan de kinderen.				
Ik moedig positief gedrag van kinderen aan.				
Ik slaag erin storend gedrag van kinderen te voorkomen of om te buigen.				
De kinderen zoeken mij spontaan op in hun spel of wanneer ze het emotioneel moeilijk hebben.				
De kinderen voelen zich op hun gemak bij mij en gaan ongedwongen in op mijn uitnodigingen.				

Stap 1: Verken via vragen

De vragen zetten je aan tot nadenken, je hoeft niet op elke vraag een antwoord te geven. In de voorziene ruimte kan je in grote lijnen het resultaat noteren van je verkenning.

Positieve relaties

Verbondenheid met de kinderen

Wat is mijn rol in de groep?

Hoe vaak speel ik mee met kinderen? In welke mate is dat meespelen ongedwongen? Hoe geef ik kinderen het gevoel dat ik geïnteresseerd ben in hen of in hun spel? Hoe vaak zit ik letterlijk op de hoogte van de kinderen? Hoe toon ik aan elk kind dat ik het graag zie? In hoeverre geef ik een pluim, een knuffel of een schouderklopje? Hoe betrek ik baby's in wat er gebeurt in de groep? Hoe creëer ik sfeervolle en gezellige momenten voor kinderen? Welke momenten lukt het om lang en met volle aandacht bij het gebeuren in de groep te zijn? Op welke momenten lukt dat minder?

Hoe voel ik mezelf in de groep?

Van welke momenten kan ik echt genieten? Welke momenten bezorgen me stress? Op welke momenten beleef ik het meest plezier in de groep? Heb ik het gevoel dat mijn emoties die van de kinderen beïnvloeden? Wanneer? In welke mate slaag ik erin om mee te leven met wat kinderen voelen, ervaren en beleven? Hoe zorg ik ervoor dat kinderen vooral positieve emoties ervaren in de leefgroep?

Hoe is de sfeer in de groep?

Is er een warme, positieve sfeer in de groep? In welke mate wordt er samen gebabbeld, gelachen, gezongen,...? Hoe zorg ik dat ik met elk kind apart contact en uitwisseling heb? Hoe ga ik om met kinderen waarmee het contact minder vlot verloopt? In welke mate verwelkom ik elk kind persoonlijk bij aankomst en zwaai ik het uit bij vertrek? Hoe maak ik drukke momenten (zoals een eetmoment) gezellig?

Ingevuld door (functie):

Datum van afname: / /

Naam opvang:

Respectvolle omgang

Hoe respectvol ga ik om met kinderen?

Ben ik steeds zachtaardig in wat ik zeg tegen en doe met de kinderen? Hoe vaak spreek ik kinderen aan met hun naam en met een kalme, rustige stem? Wanneer verhef ik m'n stem? Wat is het effect ervan op kinderen? Hoe stem ik m'n lichaamshouding en bewegingen af op kinderen? Hoe zorg ik dat m'n handelingen voorspelbaar zijn voor kinderen? Hoe reageer ik op wat elk kind zegt? Hoe reageer ik op wat kinderen in hun thuistaal zeggen? Op welke manier ben ik een rolmodel voor kinderen?

Relaties tussen de kinderen

Hoe gaan kinderen met elkaar om?

Wanneer zoeken kinderen elkaar spontaan op? Op welke momenten gebeurt dit minder? Zijn de onderlinge contacten tussen kinderen positief? Welke conflicten doen er zich voor? Beleven kinderen plezier aan elkaars aanwezigheid? Zijn er (vriendschaps)banden tussen kinderen? Op welke manier geef ik kinderen de ruimte om elkaar op te zoeken? Reageer ik telkens positief op de spontane interacties tussen kinderen? Hoe stimuleer ik kinderen om respectvol met elkaar om te gaan?

Sensitief-responsieve begeleiding**Gepast reageren op signalen van kinderen****Hoe pik ik signalen van een kind op?**

Op welke manier probeer ik zoveel mogelijk kinderen in mijn gezichtsveld te hebben doorheen de dag? Op welke momenten in de dag ben ik me meer bewust van hoe individuele kinderen zich voelen? Op welke momenten lukt dit minder? Hoe hou ik voeling met wat er bij kinderen leeft tijdens organisatorisch drukke momenten? In hoeverre merk ik op dat kinderen beperkt deelnemen aan vrij of geleid spel? In welke mate heb ik ook aandacht voor signalen van kinderen in wat ze zeggen of tonen? Hoe zorg ik ervoor dat ik beschikbaar ben voor de kinderen zodat ze me kunnen opzoeken in hun spel of wanneer ze het moeilijk hebben? Hoe pik ik signalen op van minder expressieve kinderen of baby's?

Hoe reageer ik op signalen van individuele kinderen?

Hoe reageer ik als kinderen zich minder goed voelen of minder betrokken zijn? Hoe beantwoord ik individuele behoeften van kinderen aan aandacht, troost of steun? In hoeverre slaag ik erin om emoties van kinderen te accepteren en liefdevol te beantwoorden? Hoe ga ik hiermee om op drukke momenten? Hoe probeer ik mijn reactie af te stemmen op (het karakter of de persoonlijkheid van) elk kind? In welke mate stimuleer ik kinderen om zichzelf te zijn, voor zichzelf op te komen en hun emoties te uiten? Wat doe ik als kinderen mijn toenadering afwijzen? In welke mate gebruik ik tips en raad van ouders bij het inspelen op emoties van kinderen?

Ingevuld door (functie):

Datum van afname: / /

Naam opvang:

Begeleiden van gedrag

Hoe ga ik om met het gedrag van kinderen?

Hoe zorg ik voor een vlotte organisatie van het groepsgebeuren? Welke groepsregels en verwachtingen zijn er in de leefgroep rond het gedrag van kinderen? Hoe maak ik deze regels en verwachtingen duidelijk aan de kinderen? Hoe specifiek zijn mijn aanwijzingen? Op welke manier tracht ik mijn verwachtingen duidelijk te maken aan kinderen vóór een activiteit begint? Hoe herinner ik kinderen op een rustige, respectvolle en positieve manier aan groepsregels en verwachtingen wanneer ze die niet volgen? Hoe bevestig ik het positief gedrag van kinderen? Hoe reageren kinderen op de regels of verwachtingen? Wat is storend gedrag voor mij? Hoe ga ik ermee om? Hoe probeer ik storend gedrag te voorkomen? Hoe slaag ik erin om storend gedrag om te buigen? Wat doe ik als storend gedrag van kinderen escaleert?

Begeleider als veilige basis

Wat is het effect van wat ik doe op kinderen?

In welke mate voelen kinderen zich op hun gemak bij mij? In welke mate betrekken kinderen me spontaan bij hun spel? In hoeverre zoeken kinderen uit zichzelf steun bij mij wanneer ze het moeilijk hebben? In welke mate gaan kinderen in op mijn uitnodigingen of toenaderingen? In hoeverre doen kinderen spontaan en ongedwongen mee met activiteiten? Hoezeer hebben mijn initiatieven een kalmerend effect op kinderen?

Ingevuld door (functie):

Datum van afname: / /

Naam opvang:

! Stap 2: Stel vast

Hoe beoordeel ik de emotionele ondersteuning van kinderen in mijn opvang?

Ik geef een score van 1 tot 10. Ik baseer me hiervoor op de stellingen en/of vragen uit stap 1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Waarom geef ik deze score?

Wat zijn de sterktes en wat zijn de aandachtspunten voor de educatieve ondersteuning van de kinderen in de mijn opvang?

Wat zijn de sterktes? Wat in mijn aanpak draagt bij tot emotionele ondersteuning? Wat vind ik goed in mijn aanpak? Waar ben ik trots op?	Wat zijn de aandachtspunten? Wat in mijn aanpak staat emotionele ondersteuning in de weg? Wat vind ik minder goed in mijn aanpak? Waarover maak ik me zorgen?

Zijn er toevalligheden, externe omstandigheden of factoren eigen aan het/de kind(eren) die deze vaststellingen mee verklaren? Welke?

➔ Stap 3: Onderneem actie

Het doel is bereikt. De ondernomen actie heeft geleid tot het gewenste resultaat.

Het doel is niet (helemaal) bereikt. De ondernomen actie heeft niet geleid tot het gewenste resultaat. Er is nieuwe actie nodig.

Doel

Ik/we wil(len) ervoor zorgen dat:

Ik/we onderne(e)m(en) daarvoor deze stappen:

Evaluatie

Datum:

Doel

Ik/we wil(len) zorgen dat:

Ik/we onderne(e)m(en) daarvoor deze stappen:

Evaluatie

Datum:

Ingevuld door (functie):

Naam opvang:

Datum van afname: / /

Doel

Ik/we wil(len) ervoor zorgen dat:

Ik/we onderne(e)m(en) daarvoor deze stappen:

Evaluatie

Datum:

Doel

Ik/we wil(len) zorgen dat:

Ik/we onderne(e)m(en) daarvoor deze stappen:

Evaluatie

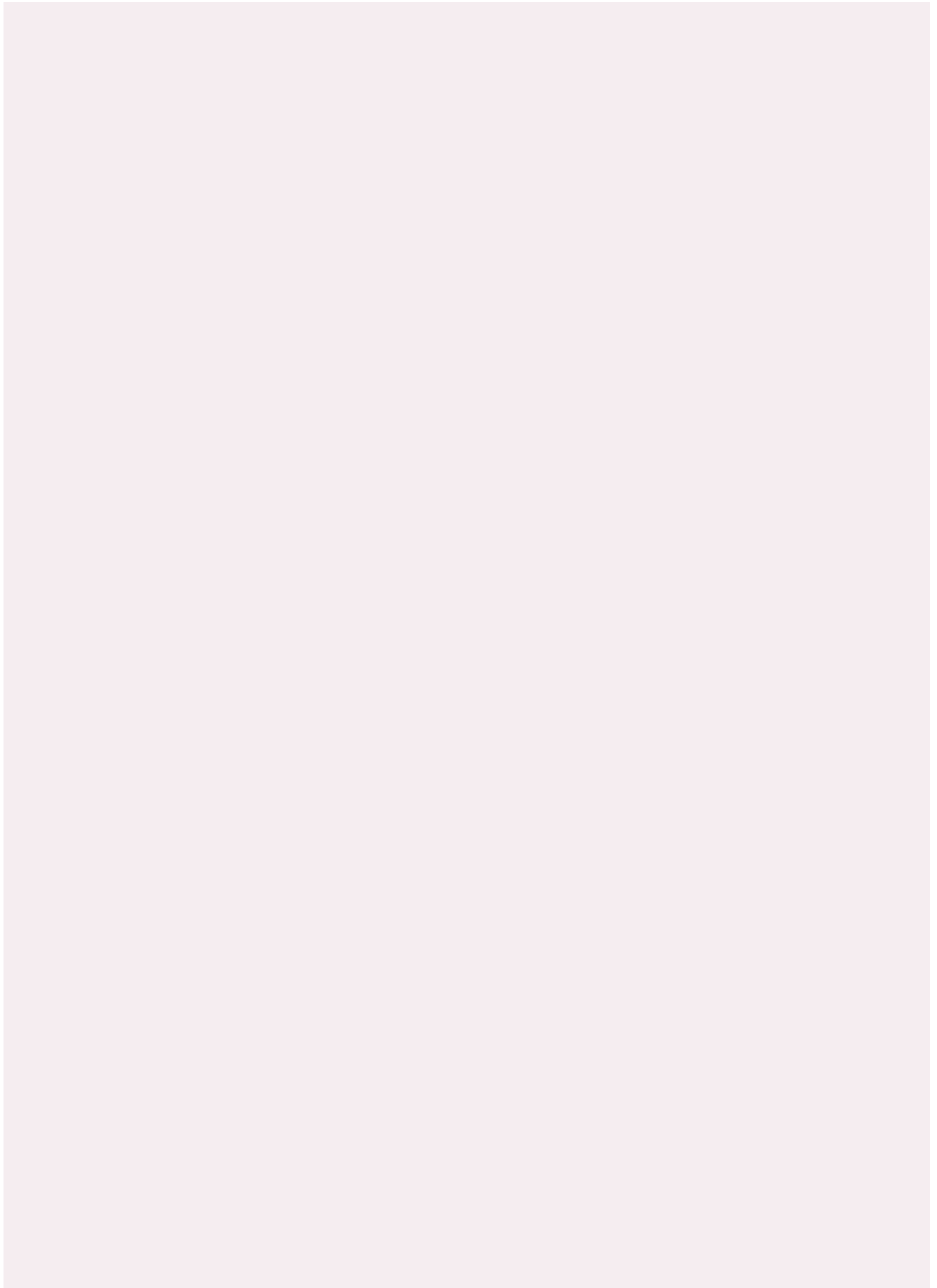
Datum:

Ingevuld door (functie):

Datum van afname: / /

Naam opvang:

Ruimte voor eigen notities (bv. plan van aanpak en planning)

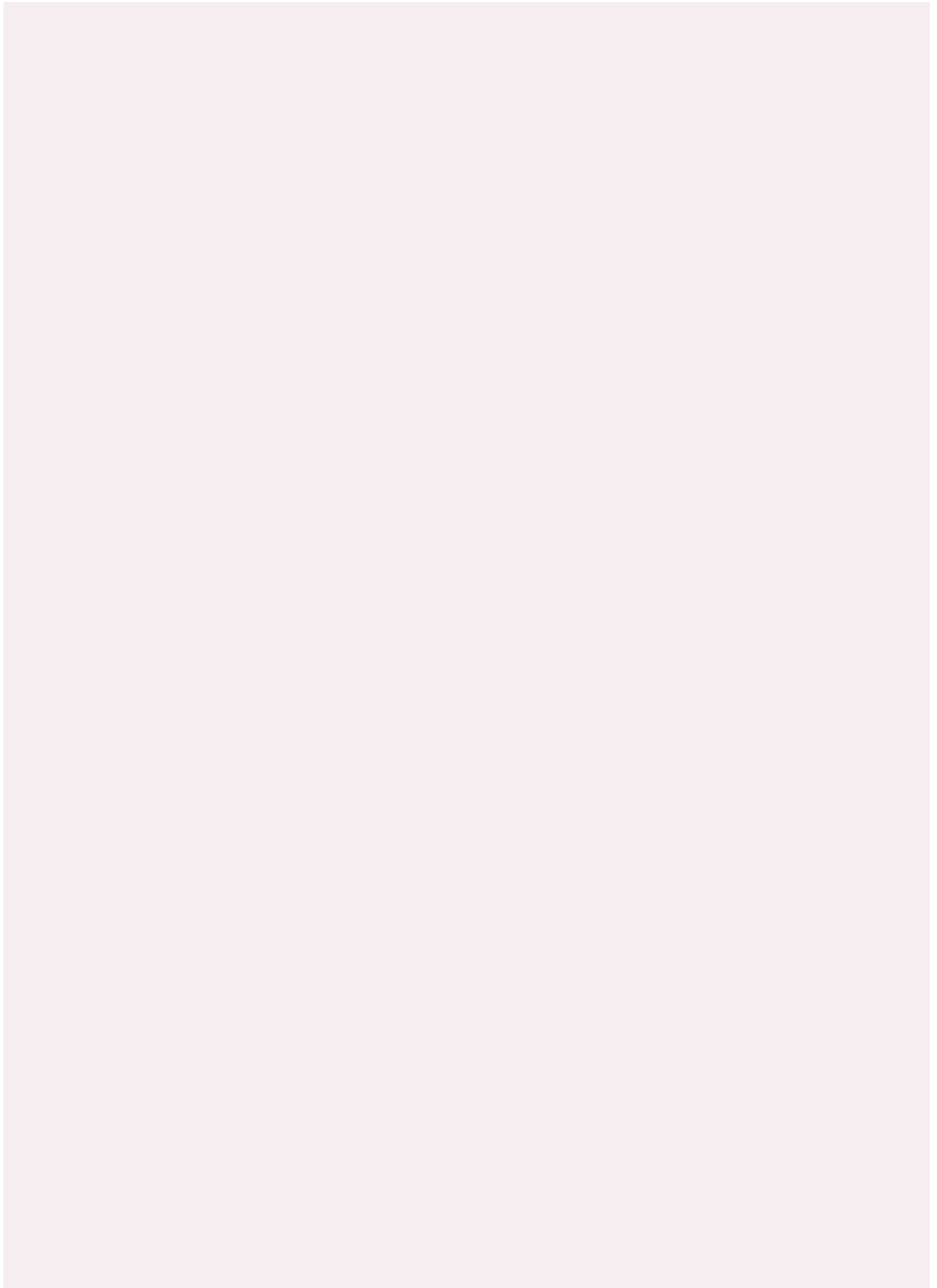

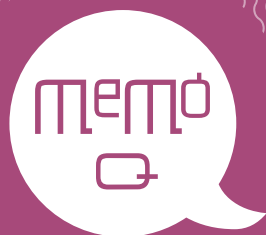
Ingevuld door (functie):

Datum van afname: / /

Naam opvang:

Ruimte voor eigen notities (bv. plan van aanpak en planning)

Opgroeien

Hallepoortlaan 27 | 1060 BRUSSEL

opgroeien.be

Kind en Gezin-Lijn: 078 150 100

Volg ons op

